

**ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK
A436 EKEREN-OORDERSEWEG**

**ARCHEOLOGISCH RAPPORT VAN DE DIENST ARCHEOLOGIE
STAD ANTWERPEN
Anne Schryvers
oktober 2016**

COLOFON

Onderzoek

Archeologisch onderzoek
A436 Ekeren-Oorderseweg

Opdrachtgever

Stad Antwerpen

Uitvoerder

Stad Antwerpen dienst archeologie
Anne Schryvers – Tim Bellens – Jef Vansweevelt

Datum onderzoek

4 juli 2016

Auteur

Anne Schryvers

copyright Stad Antwerpen afdeling archeologie

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de
Stad Antwerpen afdeling archeologie mag geel enkel
onderdeel of uittreksel van deze tekst worden weergegeven
of in een elektronische databank worden gevoegd, noch
gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

INHOUDSTAFEL

1. IDENTIFICATIE.....	p. 4
1.1. VAN DE VERSLAGGEVER.....	p. 4
1.2. VAN HET ONDERZOEKSTERREIN.....	p. 4
1.3. KAART.....	p. 5
2. ARCHEOLOGISCHE NOTA.....	p. 7
2.1. INLEIDING.....	p. 7
2.2. ONDERZOEKSSTRATEGIE.....	p. 8
2.3. RESULTATEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK.....	p. 9
2.4. INTERPRETATIE VAN DE RESULTATEN	p. 14
3. BESLUIT EN VERDERE VERWERKING VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK	p. 15
4. FOTO'S.....	p. 16

1. IDENTIFICATIE

1.1. VAN DE VERSLAGGEVER

Anne Schryvers – consultant archeologie

Stad Antwerpen afdeling archeologie

Postadres: Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen

Kantooradres: Francis Wellesplein 1 – 2018 Antwerpen

1.2. VAN HET ONDERZOEKSTERREIN

Provincie Antwerpen

Gemeente Antwerpen

Deelgemeente Ekeren

Coördinaten 51°16'45'' N
4°24'48'' O

Kadastergegevens Afdeling 4; Sectie F; perceelsnummer 777r5

Adres Oorderseweg 83 – 2180 Ekeren

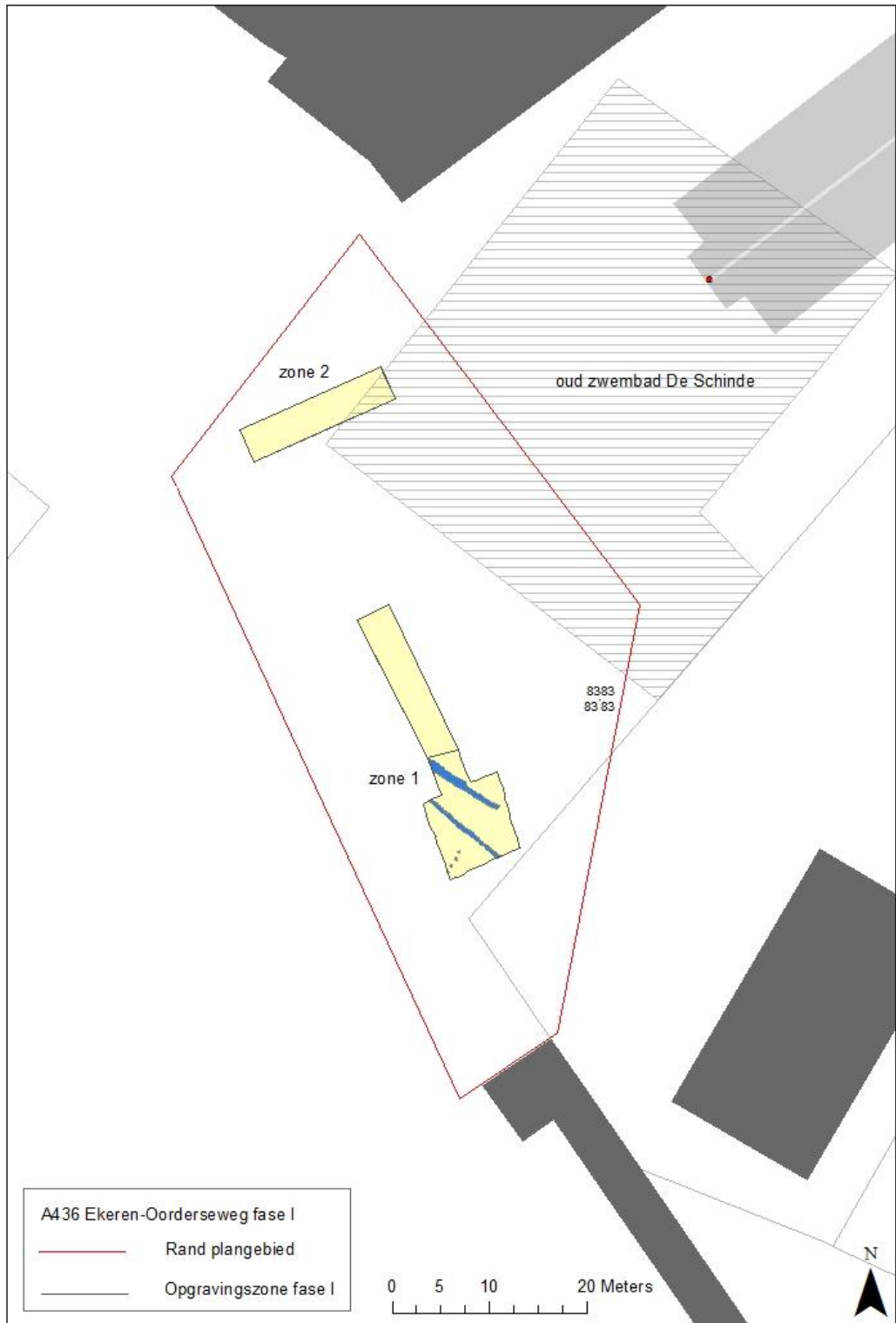
Naam van de site A436 Ekeren-Oorderseweg

1.3. KAART

Figuur 1. Situering plangebied en onderzoekszone A436 Ekeren-Oorderseweg

Figuur 2. Gedetailleerde weergave van het de onderzochte zones A436 Ekeren-Oorderseweg

2. ARCHEOLOGISCHE NOTA

2.1. INLEIDING

In opdracht van de stad Antwerpen zal er in Ekeren aan de Oorderseweg 83 een nieuwe sporthal worden opgericht. Deze sporthal komt ten zuiden van het huidige zwembad De Schinde en sluit aan bij de achterliggende sportvelden. De totale oppervlakte van de sporthal bedraagt 2167,44 m² waarvan minstens 357,13 m² verstoord is: een deel van de nieuw te bouwen sporthal overlapt namelijk met de locatie van het oude zwembad De Schinde.

Bij de bouw van het nieuwe zwembad in 2007-2008 is er door de archeologische dienst van de stad Antwerpen een archeologisch onderzoek uitgevoerd. In eerste instantie op basis van proefsleuven, nadien gevolgd door een vlakdekkende opgraving. Tijdens dit onderzoek kwamen sporen uit de ijzertijd aan het licht (sitenummer A267, CAI id152753). Het ging om paalkuilen behorend tot woonhuizen en spiekers, drie ambachtelijke kuilen waarvan één een grote hoeveelheid ijzerslakken bevatte, en een waterput. De archeologisch relevante laag bevond zich op een diepte van gemiddeld 40-50 cm onder maaiveld, meteen onder de bouwvoor. De sporen concentreerden zich in de noordelijke zone van het plangebied. Naar het zuidwesten toe bevond zich een depressie. Het huidige onderzoeksterrein bevindt zich ten zuidwesten van het terrein, aansluitend op de depressie dus.

Ten behoeve van de funderingswerken is uiteindelijk besloten het gehele terrein 60-70 centimeter afgegraven, meer bepaald tot op de gele zandgrond of zavel. In eerste instantie wilde men slechts 50 centimeter onder de nulpas of 35 centimeter beneden maaiveld uitgraven en daarop funderen, maar de ondergrond bleek niet stabiel genoeg. Vandaar de latere beslissing het gehele terrein tot op de gele zavel af te graven. Op sommige plaatsen wordt er sowieso dieper gegraven in functie van het plaatsen van sporttoestellen, zoals een trampoline en een tumblingbaan. In beide gevallen tot 1 – 1,50 meter diepte.

Voor het uitvoeren van de opgraving en de controle met een metaaldetector op het onderzoeksterrein Ekeren-Oorderseweg 83 leverde de Vlaamse overheid vergunningen af (vergunningen nrs. 2016/220 en 2016/220(2)).

2.2. ONDERZOEKSSTRATEGIE

Doelstelling

Het archeologisch onderzoek stelde tot doel het plaatselijke bodemarchief en de algemene bewaringstoestand ervan in kaart te brengen. Aanvullend op het archeologisch onderzoek dat in 2007 is uitgevoerd bij de bouw van het nieuwe zwembad, stelt zich de vraag naar de aanwezigheid van archeologische sporen en resten. En dan meer bepaald of er sporen zijn die aansluiten bij de ijzertijd nederzetting die deels in kaart gebracht kon worden.

Methodiek

Het projectgebied heeft een oppervlakte van 2167,44 m² en bevindt zich meteen ten zuiden van het zwembad De Schinde. Van het terrein komt 357,13 m² niet in aanmerking voor archeologisch onderzoek omdat zich hier (een deel van) het oude zwembad De Schinde bevond. Op die manier blijft er 1810,31 m² over dat archeologisch moest worden onderzocht.

Omdat het in eerste instantie niet de bedoeling was dat het gehele terrein zou worden afgegraven tot op de gele zandgrond, zou alvast de uitgraving voor de fundering van de sporttoestellen worden uitgevoerd én archeologisch begeleid. Op basis van de resultaten kon een besluit worden genomen ten aanzien van de rest van het terrein. Toen echter duidelijk werd dat ze niet konden funderen op -35 centimeter en beslist werd het gehele terrein af te graven tot op de gele zandgrond, werd besloten de hele afgraving archeologisch te begeleiden.

Een voorafgaand proefsleuvenonderzoek was sowieso niet opportuun aangezien het gehele terrein toch tot op archeologisch relevante diepte zou worden afgegraven.

Nadat een vlak op de archeologisch relevante diepte is aangelegd, worden de (eventuele) archeologische sporen geregistreerd, gedocumenteerd, geïnventariseerd en gecoupeerd. Vondsten worden per spoor verzameld en er worden stalen genomen ten behoeve van natuurwetenschappelijk onderzoek.

2.3. RESULTATEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In eerste instantie werden de dieper uit te graven zones voor sporttoestellen (tumblingbaan en trampolines) uitgegraven en archeologisch begeleid/onderzocht. Er werden twee onderzoekszones onderscheiden die beide tot op archeologisch relevant niveau konden worden aangelegd.

Zone 1

Zone 1 is de zone waar de tumblingbaan zal komen.

Het profiel is opgebouwd uit een bouwvoor van gemiddeld 70 centimeter dik bestaande uit grijsbruin matig fijn homogeen zand met baksteen- en houtskoolfragmenten. Daaronder bevond zich gele zandgrond met veel spikkels ijzeroer.

In het grote vierkante vlak ('valput') in het zuiden van de zone, konden zeven archeologische sporen worden opgetekend. Verder liep er dwars door deze vierkante zone een recent puinpakket met een zuidwest-noordoost oriëntatie dat dezelfde diepte aanhield als de bouwvoor.

Figuur 3. Uitgraving van de 'valput' met twee langwerpige sporen (greppels)

Twee van de opgetekende sporen (S1 en S2) zijn greppels met een zuidwest-noordoost oriëntatie. De greppels bevinden zich meteen onder de bouwvoor en kenden een vulling gelijkaardig aan deze bouwvoor: bruingrijs matig fijn zand, homogeen.

Beide sporen hebben een bewaarde diepte van 10-15 centimeter en een komvormig profiel. Er konden geen archeologische vondsten worden aangetroffen in de vulling.

Figuur 4. Doorsnede van spoor 2 (greppel)

Vier van de opgetekende sporen bevinden zich op een rij met een noordoost-zuidwest oriëntatie en onderlinge tussenafstand van 40-50 centimeter. Deze sporen zijn uitgeloogd en de vulling bestaat uit witgrijs matig fijn homogeen zand. Spoor 3 is vierkant, sporen 4, 5, 6 zijn rond; ze hebben een diameter van 20-25 centimeter.

De sporen werden gecoupeerd: spoor 3 heeft een schuin aflopend rechthoekig profiel met een diepte van 10-6 centimeter, spoor 4 en 6 hebben een komvormig profiel met een diepte van 10 centimeter en spoor 5 heeft een rechthoekig profiel met een diepte van 15 centimeter. Deze sporen worden geïnterpreteerd als paalkuilen. Er werden geen archeologische vondsten aangetroffen in de paalkuilen wat de datering moeilijk maakt. Op basis van vergelijkbare sporen in de site onder het nieuwe zwembad, kan hier een datering in de ijzertijd verondersteld worden.

Figuur 5. Dorsnede van spoor 3 (paalkuil)

Figuur 6. Doorsnede van spoor 6 (paalkuil)

Spoor 7 tenslotte is een kleine ronde verkleuring met een diameter van 14 centimeter en een vulling bestaande uit donkergrijs, matig fijn zand. De bewaarde diepte is 10 centimeter en het profiel komvormig. Dit spoor is niet uitgeloozd en vermoedelijk recent.

spoornummer	categorie	interpretatie	profiel
S1	verkleuring	greppel	komvormig
S2	verkleuring	greppel	komvormig
S3	verkleuring	paalkuil	rechthoekig
S4	verkleuring	paalkuil	komvormig
S5	verkleuring	paalkuil	komvormig
S6	verkleuring	paalkuil	rechthoekig
S7	verkleuring	niet bepaald	komvormig

Figuur 7. Sporenlijst A436 Ekeren-Oorderseweg fase I

Figuur 8. A436 Ekeren-Oorderseweg – detail opgravingsplan zone 1

In de sleuf ten noorden van de vierkante zone (de 'aanloopbaan') konden geen archeologische sporen worden opgetekend. Hier bevonden zich wel twee recente verstoringen waarin afval (flessen, potten verf, rommel,...) gedumpt was. Verder bevonden zich in het vlak ook enkele recentere ploegsporen met uiteenlopende oriëntatie.

Zone 2

Zone 2 is de zone waar de trampolines zullen komen.

Het profiel is opgebouwd uit een strook kasseien op aangevoerd, zuiver zand met een totale dikte van 30 centimeter. Daaronder bevond zich een bouwvoor van 55-60 centimeter bestaande uit grijsbruin matig fijn homogeen zand met baksteen- en houtskoolspikkels op gele zandgrond met veel spikkels ijzeroer.

In deze zone konden geen sporen worden ingetekend, met uitzondering van een recente vierkante verstoring waarin bouwpuin gedumpt was in het midden van de westelijke helft van de put, een betonnen ronde structuur (nog niet verwijderd) en een recente verstoring in de hele oostelijke helft van de put. Deze laatste verstoring is vermoedelijk al onderdeel van het afgebroken oude zwembad De Schinde.

Rest van het terrein

Nadat door de aannemer en architect besloten was de rest van het terrein toch ook af te graven tot op de gele zandgrond, werden deze afgravingen eveneens archeologisch begeleid.

De opbouw van de bodem was overal gelijkaardig, met een bouwvoor van gemiddeld 60-70 centimeter dik waarrond zich de ongestoorde gele zandgrond met vele spikkels ijzeroer bevond. Er konden op de rest van het terrein echter geen nieuwe archeologische sporen meer geregistreerd worden, alleen de beide greppels (S1 en S2) liepen nog verder door, maar leverden ook nu geen archeologische vondsten op. Een aanzienlijk deel van het verder uitgegraven terrein bleek bovendien sterk verstoord door recentere bouw- en afbraakwerken, voornamelijk ter hoogte van het vroegere zwembad.

2.4. INTERPRETATIE VAN DE RESULTATEN

De zeven archeologische sporen die geregistreerd werden, kunnen niet worden gedateerd wegens het ontbreken van vondstmateriaal of organische resten.

Twee van de sporen betreffen greppels, mogelijk toe te schrijven aan erfscheiding of uitgegraven ten behoeve van drainage. De vijf andere sporen zijn paalkuilen waarvan er vier dicht bij elkaar op een rij staan. Het is niet duidelijk of ze deel uitmaakten van een structuur, zoals een huis of spieker, of dat ze dienden ter erfscheiding.

De kleur en de samenstelling van de sporen doet een vroege datering veronderstellen (ijzertijd? vroege middeleeuwen?) maar wegens het ontbreken van dateerbaar materiaal kan dit niet worden gestaafd.

Aangezien er over de rest van het terrein geen archeologische sporen zijn gevonden, kunnen bovengenoemde resten ook met moeite aan een archeologische site worden toegeschreven en dienen ze beschouwd te worden als losse vondsten.

De nabijheid van de ijzertijdsite onder het nieuwe zwembad De Schinde doet een datering in die periode veronderstellen, maar het ontbreken van sporen die beide vindplaatsten verbinden sluit een duidelijk verband tussen beide dan weer uit.

3. BESLUIT EN VERDERE VERWERKING VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Het terrein voor de nieuw te bouwen sporthal in Ekeren aan de Oorderseweg is archeologisch onderzocht. Het gehele terrein is afgegraven tot op de gele zandgrond, met uitzondering voor de verstoorde delen van het oude zwembad De Schinde.

Tijdens de bouw van het nieuwe zwembad De Schinde in 2007-2008 werden de resten van een ijzertijdnederzetting ontdekt. Het ging om paalkuilen behorend tot woonhuizen en spiekers, drie ambachtelijke kuilen waarvan één een grote hoeveelheid ijzerslakken bevatte, en een waterput. De kans was dan ook reëel dat zich onder deze nieuw te ontwikkelen terreinen ook resten van deze nederzetting bevonden.

Het huidige onderzoek leverde slechts zeven archeologische sporen op, het gaat om twee greppels en vijf sterk uitgeloopte paalkuilen. Er werd geen dateerbaar materiaal gevonden, waardoor een datering van de sporen moeilijk wordt. Het uitzicht van de sporen en de nabijheid van de ijzertijdnederzetting doen een datering in die periode vermoeden, maar een duidelijk verband tussen beide sites is er niet, daarvoor liggen de sporen te ver uit elkaar.

Het besluit is dan ook dat er zich geen noemenswaardige archeologische resten bevinden in het plangebied. Zoals de resultaten van de opgraving in 2007-2008 al deden vermoeden, strekt de ijzertijdnederzetting zich veeleer in noordoostelijke dan in zuidwestelijke richting uit. De zeven sporen die geregistreerd werden behoorden vermoedelijk tot een erf, maar meer kan er niet worden gezegd. Het terrein voor de nieuw te bouwen sporthal werd dan ook vrij gegeven voor de verdere werken.

4. FOTO'S

Alle kaarten en foto's in dit verslag zijn eigendom van de dienst archeologie van de stad Antwerpen